världen&vi

EN TIDNING AV OCH FÖR ELEVER MED SVENSKA SOM ANDRASPRÅK, NR 1 DEC 2018

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER 70 ÅR

Att mötas och lyssna

De flesta människor i Sverige tänker sällan på mänskliga rättigheter. Vi tar i stort sett alla dessa rättigheter för givna, och på ett sätt är det bra. Vi ska vara ett föregångsland och visa vägen. Men vi får inte glömma vår egen historia och att andra människor inte haft det som vi.

Under 1900-talet begicks i Sverige hemska övergrepp mot till exempel folkgrupper som romer och samer. Vi kränkte deras mänskliga rättigheter. 1979 var det fortfarande ansett som en sjukdom att älska någon av samma kön. I vårt land lever idag till exempel judar, homosexuella och muslimer med hot och trakasserier. Allt detta sker av rädsla för det som vi inte vet något om eller upplever som annorlunda.

De flesta elever jag möter på sfi har varit tvungna att lämna sitt land för att mänskliga rättigheter saknats i deras liv. En del har blivit förtryckta som folkgrupp i Afghanistan eller Kurdistan, andra har flytt från kemiska vapen i Syrien, vissa har lämnat för att man tvingats in i militären i Eritrea och ytterligare andra har tagit avsked av Iran för att de inte kunnat leva fritt.

Lösningen tror jag är möten och samtal. Se till att börja möta andra människor på riktigt. Prata, men framför allt, lyssna på den andre. Vi lyssnar alldeles för lite på varandra. Det är då avståndet mellan de som samtalar krymper. Det är då vi förstår varandra, närmar oss och inser att vi människor är väldigt lika. Men när ska detta möte ske? När ska jag våga närma mig den andre personen? Ingen har sagt det bättre än musikern Zach De La Rocha:

Det måste börja någonstans, det måste börja någon gång.
Vilken bättre plats än här? Vilken bättre tid än nu?

PATRICK SÖRQUIST
CHEFREDAKTÖR

REDAKTIONEN Världen & Vi 2018

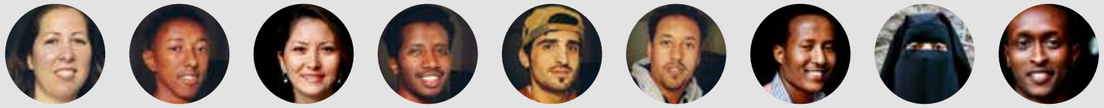

PATRICK SÖRQUIST - CHEFREDAKTÖR
patrick.sorquist@abf.se
FREDRIK HARSTAD - REDAKTÖR
fredrik.harstad@abf.se
KARIN BALJEU - FORMGIVNING
k-art.se
SAMRA MEŠINOVIĆ
samra.mesinovic@abf.se

DOLOREZA FRAHOLLI, sfi Odin
MOHAMED MUMIN, sfi Odin
SOLMAZ GHAZIRAD, sfi Odin
AMANUEL TEDROS, sfi Odin
REVAN MESTO, sfi Odin
KIFLOM EZRA, sfi Odin
HABEN MOGOS, sfi Odin
SAFIYAH MUHAMED, sfi Odin
MOHAMED MOHAMED, sfi Odin

TRYCK Trydells Tryckeri, Laholm
BILDER Paul Hansen/DN/TT (framsida)
Stina Wirsén (sid 3)
Magnus Sundberg/Eyewitness.nu
(sid 4–5, 14, baksida)
unsplash.com (sid 30)
ISSN 2001-5585
UTGIVARE ABF Vux

Tryckt med stöd av
Längmanska kulturfonden

varldenochvi.se
abfvux.se

Att förstå ett ögonblick är att se möjligheten att skapa ett annat

Jag heter Hédi Fried, jag är jude och föddes i Rumänien 1924. Jag växte upp under nazismen. Min mamma och pappa dödades av nazisterna i Auschwitz 1944. Jag och min syster hade tur och överlevde. TEXT: HÉDI FRIED

Efter andra världskriget anlände vi till Sverige och jag började jobba som psykolog. Jag har bott i Sverige i 73 år och bidragit till utvecklingen i landet.

Jag vill börja med att förklara rubriken till den här texten. Det är nämligen så att det är svårt att förstå det som händer i nuet. Men gör vi det har vi möjlighet att ingripa. Vi tror ofta att allt ska bli bra, att det onda är något som snart går över. Med mina erfarenheter kan jag lova dig att det inte är så. Det går inte över.

I Tyskland och Europa på 1930-talet började förändringarna långsamt och subtilt. Nästan utan att märkas kom förändringarna in i vardagslivet. Det började med språket. Kränkande ord började användas mot judar, romer och andra. Vi kallades svin och råttor.

En del av det språket kan vi känna igen i dagens språk. Mycket av det vi säger blir plötsligt normalt och ingen skulle sagt vissa saker för tio år sedan. Det som började med förnedrande ord mot oss judar, fortsatte med isolering i getton och resulterade i mord.

Ignorera inte det som händer omkring dig. Jag känner igen den här början. Jag ser den överallt, inte minst i kommentarer på internet. Där är det lätt att skriva hemska saker om andra människor och ofta görs det utan eftertanke.

VÄNJ DIG ALDRIG! Blunda inte för det obekväma och för tecken som kan innebära ondska. Höj din röst för rättvisan, fånga ögonblicket när din röst kan ändra på det onda. Var med och skapa en bättre värld!

NYA ORD

SUBTIL
Något litet som nästan inte syns

IGNORERA
Strunta i något

UTAN EFTERTANKE
Göra utan att tänka

VARLDEN OCHVI.SE

Läs fler texter från sfi-elever på hemsidan **varldenochvi.se**

DE MÄNSKLIGA RÄTTIG-HETERNA

Förkortas i vardagliga sammanhang ibland MR.

Antogs av FN 10 december 1948.

FN:s Mänskliga rättigheter tog två år att jobba fram under ledning av Eleanor Roosevelt.

Innehåller trettio rättigheter som alltid ska gälla för alla människor, i alla länder.

Som komplement finns till exempel:

• Kvinno-konventionen (1979)

• Barn-konventionen (1989)

• Yogyakarta-principerna för HBTQ-personer (2006)

Mänskliga rättigheter en rättighet för alla

Året var 1945 och andra världskriget var precis slut. Cirka 60 miljoner människor hade dött i kriget. Tyskland hade försökt utrota alla judar och USA hade släppt den första atombomben i Japan. Flera länder låg i ruiner. Nu ville många personer att det skulle skrivas regler. De reglerna skulle göra att det hemska inte skulle hända igen. TEXT: PATRICK SÖRQUIST | FOTO: MAGNUS SUNDBERG

Skulle det gå att skriva en samling regler som kunde accepteras av många olika kulturer, religioner och länder?

– Vi har mycket att göra, sa Eleanor Roosevelt till sina tjugo kamrater. De kom från olika länder i världen och skulle jobba tillsammans i nästan två år. Det var den 1 februari 1947 och platsen var New York i USA.

Eleanor Roosevelt bad general Romulo från Filippinerna att berätta vad gruppen skulle hinna med.

– Vår grupp ska skriva en lista över mänskliga rättigheter. De ska kunna accepteras av alla medlemmar i FN. Och de ska ta hänsyn till de kulturella skillnader som finns i världen.

Det blev tyst i salen. Sammanfattningen hade tagit ungefär sju sekunder. Sällan har något varit så lätt att säga och så svårt att göra. Eleanor Roosevelt förstod problemet.

– Mina vänner, sa hon. Vi tar oss igenom det här bit för bit!

Men hur skulle de börja? Gruppen hade många problem och utmaningar:

- Den islamiska kulturen var stark, och synen på kvinnor skilde sig mycket från andra länder.
- Problemen mellan USA och Sovjetunionen blev allt större.
- Fyra FN-länder hade en stor buddhistisk befolkning.
- I Sydafrika höll regimen på att bestämma om rasistiska lagar, så kallad apartheid.
- Sådana lagar fanns redan i USA, speciellt i södern.
- I Mellanöstern ökade motsättningarna mellan judar och araber.
- I Kina höll kommunisterna på att ta över.

Charles Malik från Libanon började:

– När vi talar om mänskliga rättigheter måste vi ställa oss frågan: Vad är en människa? sa han. Han menade att de var tvungna att komma överens vad en människa har för roll i ett samhälle. Det blev mycket diskussioner. Ibland

"När vi talar om mänskliga rättigheter måste vi ställa oss frågan: Vad är en människa"?

blev det arga och upprörda känslor. En del kommunistiska länder tyckte att människa och stat skulle höra ihop. De pratade och försökte komma överens.

– Det är inte så att vi tar bort människan från samhället, men vi måste bestämma att i varje samhälle har människor rättigheter som måste skyddas, envisades Eleanor Roosevelt.

Efter hundratals möten och ändringar kom de till slut överens. I alla fall nästan. Många länder höll inte med om allt, men de röstade inte mot förslaget. Den 10 december 1948 bestämdes de trettio regler om mänskliga rättigheter som finns än idag.

NYA ORD

ACCEPTERA
Tycka att något är tillräckligt bra

TA HÄNSYN
Försöka att inte störa andra

UTMANING
Något som kräver mycket

REGIM
Regering som har makten

MOTSÄTTNING
Att ha olika åsikter

FÖRSLAG
Idé om att välja eller göra något

VARLDEN OCHVI.SE

Läs fler texter från sfi-elever på hemsidan **varldenochvi.se**

FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

1. Alla människor är födda fria och med samma värde och rättigheter.
2. Förklaringen om mänskliga rättigheter gäller för alla människor.
3. Alla har rätt till liv och att leva fritt utan att fängslas.
4. Ingen människa får äga en annan människa eller sälja en annan människa.
5. Ingen får plåga eller misshandla någon annan eller behandla hen som om hen inte var en människa eller var värdelös.
6. Alla har rätt att vara en egen person. Samhället får inte behandla människor som saker eller djur.
7. Lagarna ska gälla lika för alla människor.
8. Alla har rätt till hjälp från en domstol i sitt land.
9. Ingen människa får bli tagen av polisen eller satt i fängelse eller bli tvingad att lämna sitt land utan att det finns ett riktigt skäl till det som står i lagen.
10. När någon blir anklagad för ett brott ska en domstol tala om det så att andra människor kan komma och lyssna.
11. När någon har blivit anklagad för ett brott har hen rätt att bli behandlad som om hen inte har gjort det innan man vet säkert.
12. Ingen får säga elaka och osanna saker om någon annan. Alla har rätt att få ha sitt privatliv och sin familj i fred.
13. Alla får resa vart de vill och bo var de vill i sitt eget land.
14. Om någon behandlas illa i sitt land till exempel för att hen tycker olika eller har en annan religion så har den personen rätt att fly till ett annat land.
15. Alla har rätt att vara medborgare i något land.
16. Alla vuxna män och kvinnor har rätt att gifta sig och skaffa barn. Ingen ska tvingas att gifta sig mot sin vilja.
17. Alla har rätt att äga hus och saker själva eller tillsammans med andra.
18. Alla har rätt att tycka vad de vill och tro på vilken religion de vill.
19. Alla har rätt att tycka vad de vill och säga vad de vill om till exempel politik och religion.
20. Alla har rätt att bilda en grupp eller förening och ha fredliga möten när de vill.
21. Alla har lika mycket att säga till om hur landet de bor i ska styras.
22. Alla ska ha tillräckligt med pengar för att leva på. Människor ska få hjälp från samhället om deras pengar inte räcker till eller om de inte har någonstans att bo.
23. Alla har rätt att arbeta.
24. Alla har rätt till vila och fritid. Arbetstiden får inte vara för lång. Alla har rätt till betald semester.
25. Alla ska ha tillräckligt med pengar till mat och kläder, bostad och sjukvård.
26. Alla har rätt att gå i skolan. Det ska vara gratis att gå i skolan.
27. Alla har rätt till kultur, till exempel att läsa böcker eller gå på bio och teater.
28. Alla har rätt till att leva i ett samhälle och en värld där friheterna och rättigheterna i den här förklaringen kan bli verklighet.
29. Alla måste hjälpa till för att samhället de bor i ska vara fritt.
30. Ingen får använda det som står i den här förklaringen för att försöka ta bort eller minska andras friheter och rättigheter.

Min niqab gör mig hel

När Safiyah Muhamed var femton år valde hon att bära niqab.
Hon gick emot hela sin familj och valde att följa sin egen vilja.
Nu är ansiktsslöjan en del av hennes identitet.

TEXT: SAFIYAH MUHAMED, SFI ODIN | FOTO: PATRICK SÖRQUIST

NIQAB

Niqab är en ansiktsslöja som inte går att se igenom. Det är bara ögonen som syns.

Användandet av niqab är vanligt framförallt i Saudiarabien och i en del länder i Mellanöstern.

En niqab är ofta svart och används tillsammans med andra svarta plagg. Även andra färger och varianter finns.

Min niqab är viktig för mig eftersom den är en del av min identitet. Den är inte bara ett tyg, den är mer än så. Jag brukar möta olika reaktioner från människor. Vissa kan vara elaka och säga dumma saker, men det påverkar mig inte. Jag tycker om när människor kommer fram till mig och ställer frågor om min ansiktsslöja. Då brukar jag svara så gott jag kan.

Niqab är en del av mig. Utan den skulle jag inte vara mig själv. Första gången jag satte på mig den kände jag mig hel. Det kändes så naturligt och rätt. Den passade som en ring på ett finger, som vi brukar säga i Somalia när något passar perfekt. Innan jag använde ansiktsslöja kände jag mig som en vilsen tonåring. Jag letade efter något som jag saknat.

När jag var liten brukade jag se kvinnor i niqab och jag tyckte om det. Jag valde att bära niqab för att jag alltid tyckt att det ser vackert ut. Dessutom är den mäktig på något sätt.

Jag brukar säga att jag är som vilken person som helst under den. Jag vill gärna sitta ner och prata med personer

"Jag valde att bära niqab för att jag alltid tyckt det ser vackert ut. Dessutom är den mäktig på något sätt".

så får de lära känna mig istället för att vara rädda. Jag förstår att en niqab kan se läskig ut men jag är inte farlig.

Jag är den enda i min familj som bär niqab. I början var min pappa emot att jag skulle ha ansiktsslöja. Han gillade det inte alls. Han var orolig för min säkerhet och tyckte den var onödig. Eftersom min pappa känner mig bättre än någon annan, visste han att det inte gick att ändra min åsikt. Har jag väl bestämt mig så kan ingen ändra mitt beslut. Jag sade till min pappa att det var något jag ville och hade tänkt på länge. Nu hade stunden kommit. Det kändes rätt och jag bad honom att respektera mitt beslut. Jag tänker bära niqab resten av mitt liv.

NIQAB OCH BURKA

Begreppen niqab och burka används ofta på fel sätt. Gemensamt för plaggen är att de täcker ansiktet. Skillnaden är att burka täcker hela kroppen, inklusive ögonen. De senaste åren har många människor tyckt att niqab inte är bra. De har sagt att det inte är socialt att bära klädesplagg som täcker ansiktet. En del menar också att niqab är ett förtryck mot kvinnor och att en del män tvingar kvinnor att bära den.

Flera länder i Europa har förbjudit niqab på allmän plats. Senast var det Danmark som gjorde det i augusti 2018. Även i några muslimska länder som Syrien är det förbjudet att använda niqab på universiten.

En del kvinnor tycker inte om de nya danska lagarna. Några menar att de tvingas ta av sig sin niqab för att de är rädda för att få böter eller bli satta i fängelse. Andra menar att deras sociala liv har begränsats mycket. Detta för att de på grund av de nya lagarna, håller sig inomhus.

Vad tycker du? Ska man få täcka sitt ansikte i det svenska samhället?

NYA ORD

IDENTITET
Vem man är

REAKTION
Det man tycker eller känner om något

VILSEN
Inte veta vad man vill

MÄKTIG
Som gör stort intryck

ÅSIKT
Det man tycker om något

RESPEKTERA
Acceptera något

VARLDEN OCHVI.SE

Läs fler texter från sfi-elever på hemsidan **varldenochvi.se**

I femton år har Ayaan Hirsi Ali levt under dödshot. En av hennes vänner mördades efter att de gjort en film tillsammans. Trots detta fortsätter hon kritisera islam och stå upp för kvinnors rättigheter.

TEXT OCH FOTO: PATRICK SÖRQUIST

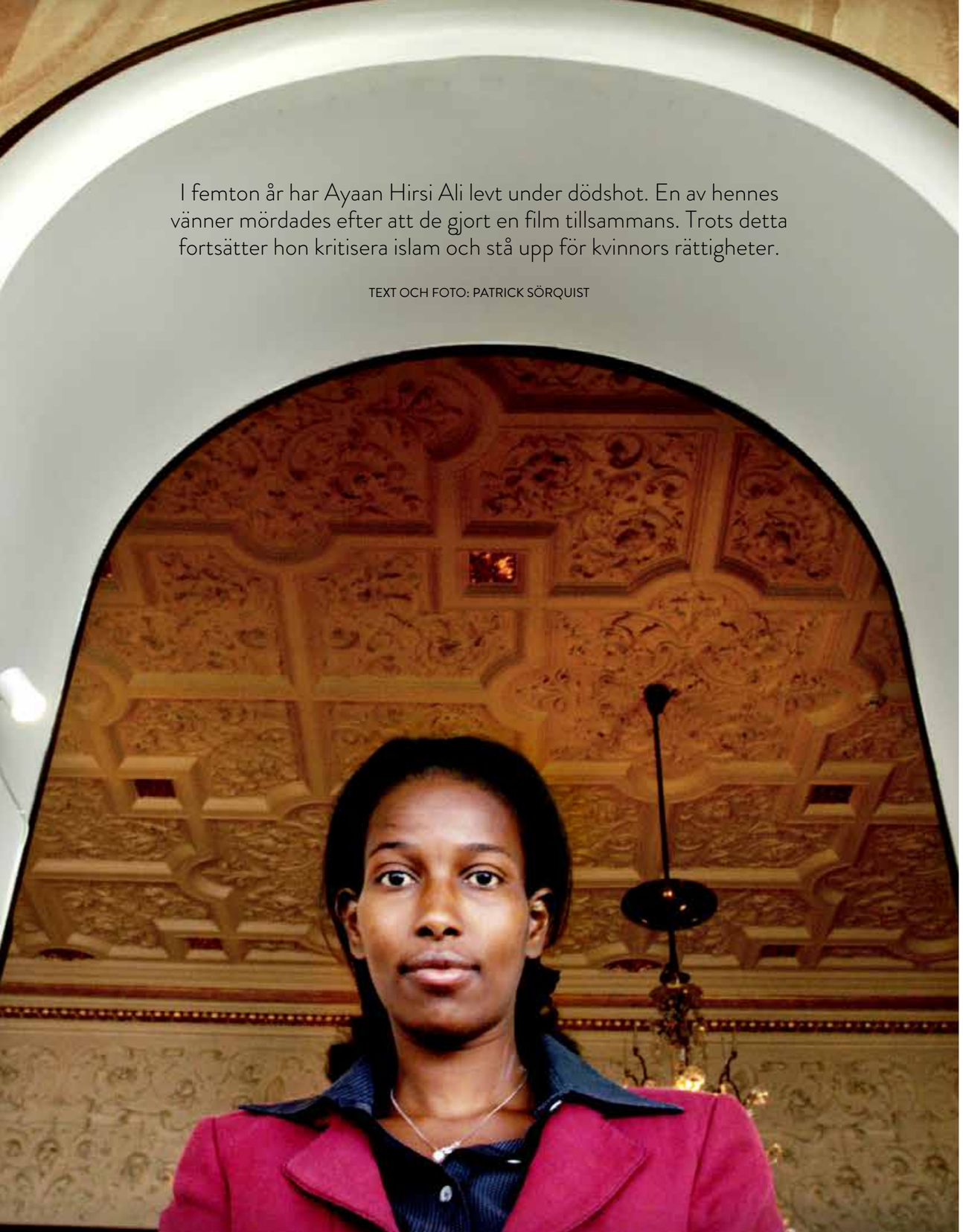

Kvinnokämpen från Mogadishu

Ayaan Hirsi Ali är en kvinna som bytt sida i livet. Hon var länge djupt troende muslim, men när terrorattackerna i New York inträffade 2001 slutade hon tro på islam och Koranen. Hon kunde inte tro att någon kunde göra en sådan sak och kalla sig muslim. De senaste femton åren har hon fått mycket kritik från muslimer. Flera personer vill till och med döda henne. Detta för att hon har kritiserat delar av islam. Samtidigt tycker många att hennes kritik mot islam är bra. De tycker att människor måste kunna kritisera delar av en religion.

Ayaan Hirsi Ali föddes 1969 och växte upp i Somalia. Hennes pappa Hirsi Magan Isse, var en av ledarna i det demokratiska partiet SSDF. 1977 blev han satt i fängelse för att ha kritiserat regeringen och president Siad Barre. Hennes pappa lyckades efter ett tag fly från fängelset. 1980 flyttade familjen till Nairobi i Kenya. Där växte Ayaan upp och gick i en muslimsk skola.

Hon var länge en trogen muslim och läste Koranen varje dag. I skolan fanns också flera kompisar som var intresserade av islam. Ayaan har berättat att hon levde för allt som stod i Koranen.

När Ayaan växte upp i Kenya läste hon också många andra böcker. En del böcker handlade om starka, unga kvinnor som löste problem och mysterier. Dessa böcker fick henne tänka på hur viktiga kvinnor är i ett samhälle. Hon mindes också de starka kvinnor hon sett i sitt hemland Somalia.

"Jag insåg hur otroligt starka och beslutsamma många kvinnor är".

– Min farmor stod en gång med en kniv i handen och sa till några soldater att de inte fick komma in i vårt hus. Det tyckte jag var väldigt modigt gjort. Den händelsen gjorde stort intryck på mig. Jag insåg hur otroligt starka och beslutsamma många kvinnor är.

Ayaan lämnade Kenya när hennes familj skulle tvinga henne att gifta sig. Hon reste då till Nederländerna och fick asyl där. 2004 gjorde hon en kortfilm tillsammans med filmaren Theo Van Gogh. Många muslimer blev arga och tyckte att filmen kränkte islam. Fyra månader efter filmen visats på TV mördades Theo Van Gogh i Amsterdam av en muslimsk fanatiker. På kroppen hade mördaren satt en lapp med Ayaan Hirsi Alis namn. Där stod att hon hotades till döden. Ayaan fick nu livvakter och lämnade Nederländerna och flyttade till USA.

Ayaan tycker fortfarande att islam är en bra religion men en del saker behöver ändras. Hennes åsikt är att traditioner har kommit in i islam och förändrat religionen.

– Jag kommer fortsätta kämpa för att göra situationen bättre för kvinnor i världen.

AYAAN HIRSI ALI

Född: 13 november 1969 i Mogadishu, Somalia.

Yrke: Författare, kvinnorättsaktivist och grundare av AHA Foundation. Tidigare politiker i Nederländerna.

NYA ORD

KRITIK
Säga vad man tycker om någonting

MODIG
Våga göra det som kan vara farligt

INTRYCK
Påverkas av något

BESLUTSAM
Någon som vet vad hen vill

KRÄNKA
Vara dum mot någon

SITUATION
Hur något är för någon

ELEV-
TEXTER
om mänskliga
rättigheter

nr 26 skola

Mer feminism i spanska skolor

Jag gick i skolan i Katalonien i Spanien i 18 år. När vi är sex år börjar vi den obligatoriska grundskolan. Där går vi tills vi är tolv år. Efter det måste vi gå i gymnasiet till vi är 16 år. Båda utbildningarna är obligatoriska och gratis.

Offentlig utbildning i Katalonien är bra för vi lär oss värderingar som rättvisa, integration och respekt. Men på privata skolor tycker jag inte att det händer. De som går där har mycket pengar och träffar inte barn från andra sociala bakgrunder. På offentliga skolor finns det en större blandning elever än på privata skolor och lärarna lär oss acceptera alla.

Däremot finns det mycket diskriminering i Spanien. Barn kan vara elaka mot andra barn som är inte som dem, eftersom de lär sig ett beteende från deras föräldrar, storebröder eller TV.

Vad gäller jämställdhet mellan könen tycker jag att vi har ganska bra utbildning, men vi lär oss inte mycket om feminism eller om kvinnors rättigheter på gymnasiet. Vi borde lära oss mer om det eftersom det är då som tjejer börjar jämföra sig med varandra och ha relationer. Det är viktigt att lära sig att ha hälsosamma relationer och att män accepterar och respekterar kvinnor. Jag tycker att många killar inte respekterar kvinnor och kan bli aggressiva och vill äga dem. Varje år dödas många kvinnor av sexuellt våld och det kan stoppas om alla lär sig om kvinnors rättigheter. Det är det största felet i den spanska utbildningen. TEXT: GEMMA BOSCH, SFI ODIN

Skolan efter kriget

Jag gick i skolan i Bosnien och Hercegovina. Jag gick i skolan i sexton år. Den första delen av min utbildning var efter kriget. Arbetsförhållandena var dåliga. Ofta hade vi inte elektricitet, vatten eller material för att studera. Alla delade det som fanns och var som en familj. Lärare var mycket fantasifulla för att kunna göra lektionerna intressanta. Jag tycker det viktigaste jag lärt mig i livet har jag fått från min skola:

”Om människor delar samma problem känner de sig närmare varandra och blir bättre personer.” Mina föräldrar sa att de ville att jag skulle lära mig det jag älskar.

Jag kände mig aldrig diskriminerad i min skola. Jag behövde bara betala utbildningen när jag började på gymnasiet. Dessutom har kvinnor och män samma rätt att gå i skola i mitt hemland.
TEXT: BOJANA MARIC, SFI ODIN

ELEV-
TEXTER
om mänskliga
rättigheter

nr 26 skola

Kurder diskrimineras

Jag gick fjorton år i skolan i Syrien. Det är mycket bra när alla människor kan gå till skolan. Jag har lärt mig många saker som matematik, naturkunskap och geografi. I Syrien är skolan gratis och föräldrar har rätt att välja sina barns skolor.

Jag har kurdiskt ursprung och vi blev ofta utsatta för diskriminering och orättvis behandling av många på grund av att vi inte var araber. Både lärarna och rektorn behandlade oss orättvist.
TEXT: ALI ALAHMAD, SFI ODIN

Stränga regler

Jag gick i skolan i Etiopien i tretton år. Jag tyckte det var kul att gå i skolan eftersom jag hade de bästa kompisarna och bra lärare som jag tyckte väldigt mycket om.

Det var stränga regler i skolan. Till exempel om man kom försent stängde skolvakten grinden. Detta betydde att man inte fick gå in till skolan. Det viktigaste som jag lärde mig i skolan var att ha respekt för föräldrar, lärare och äldre människor.

Jag behövde inte betala för min utbildning och mina föräldrar valde vilken skola jag skulle gå i. Även om jag ville till en annan skola fanns det inga fler skolor i området där jag bodde.

Jag blev inte diskriminerad eller orättvist behandlad i skolan. Om någon blev orättvist behandlad bestämde rektorn att eleverna och föräldrarna skulle diskutera med varandra.
TEXT: ANONYM, SFI ODIN

Skolan var mitt andra hem

Jag studerade i Kuwait till elfte klass. Man måste gå i skolan. Den är jätteviktigt för människan. Jag lärde mig många saker i skolan. Jag hoppas träffa mina klasskompisar igen. De var snälla och vi hjälpte varandra mycket. Jag lärde mig att samarbeta med mina klasskompisar och respektera deras åsikter. Skolan var mitt andra hem.

Skolor i Kuwait är inte gratis och det är inte bra. Jag känner många människor som inte kunde gå i skolan eftersom de var fattiga. Mina föräldrar betalade för vissa människor så att de kunde gå till skolan.

Jag valde min skola själv. Mina föräldrar ville att jag skulle studera i skolan nära vårt hem, men jag vägrade eftersom mina vänner inte gick där. Jag tror att det finns rasism och rasdiskriminering i Kuwaits skolor. Regeringen är inte skyldig att utbilda människor i Kuwait.
TEXT: AYOUB ABDULKARIM, SFI ODIN

ELEV-
TEXTER
om mänskliga
rättigheter

nr 26 skola

Utbildning bygger starkt samhälle

Min mamma föddes 1958 i en liten stad i centrala Somalia. När hon var tio år kom hon till Mogadishu, huvudstaden i Somalia. Där läste hon grundskolan och gymnasiet. Hon var duktig på att studera och var en av dem som fick stipendium till utlandet. Hon läste klart universitet och började arbeta som hälsoassistent med inriktning på näring. Hon har i hela sitt liv kämpat för alla barn ska få utbildning, men hon kunde inte göra allt.

Hon är en av mina förebilder och hon behandlar alla människor lika. Mina föräldrar gjorde en stor ansträngning för att jag skulle bli ett barn med mycket kunskap. För mina föräldrar var det också viktigt att jag kunde anpassa mig till resten av världen.

Utbildning har stor betydelse för barn i Somalia och i världen. Om vi vill bygga ett starkt samhälle i framtiden måste vi göra det möjligt för alla barn att kunna gå i skolan.

Ett problem är att många föräldrar inte vet hur viktigt utbildning är för deras barn. Dessutom behöver barn börja jobba tidigt för att hjälpa familjen ekonomiskt. Detta problem gör att barn inte går i skola och att de inte har någon säkerhet. Barnen ser inte sig själva som barn och många gånger inte de vuxna heller. Redan som fem-sexåringar förväntas de vara med och försörja familjen.

I Somalia går bara cirka 30 procent av barnen i någon form av skola. I de interna flyktinglägren gör nästan ingen det. Det gör dem speciellt utsatta för beväpnade gruppers rekrytering som till exempel Al Shabaab.

TEXT: MOHAMED MUMIN, SFI ODIN

Kvinnor kunde inte bestämma själva

Jag gick i skolan i nästan tre år i mitt hemland Afghanistan och det var bara grundskolan. Det var bra för mig för att efter ett och ett halvt år kunde jag läsa och skriva. Jag minns att jag kände mig väldigt stolt när jag kunde läsa sagoböcker.

Jag hade många klasskompisar men det var två killar som var mina bästisar. Vi gick tillsammans till skolan varje dag. Vi skojade mycket med varandra när vi var på väg till skolan och vi umgicks alltid med varandra.

Det är viktigt för mig att kunna skriva och läsa och ha bra kunskap om allt. Om man skulle gå i skolan i Afghanistan måste man betala pengar varje år.

Det fanns bara en skola så det gick aldrig att välja vilken skola jag skulle gå i. Jag har själv inte blivit utsatt för någon diskriminering eller orättvisa, men det fanns en del diskriminering och orättvisor mot andra.

Om någon blev diskriminerad eller orättvist behandlad eller om eleverna slogs, pratade lärarna och rektorn med dem och sa att det finns andra sätt än att bara slåss. Kvinnor hade inte samma rätt som män att gå i skolan. De kunde inte bestämma själva. Männen bestämde om kvinnor och flickor fick gå till skolan eller inte. I så fall fanns det alltid en speciell skola för kvinnor och flickor.

TEXT: SHOAIB HOSAINI, SFI ODIN

Mamma som en ängel

När jag var liten förlorade jag min pappa. Han dog på grund av ett farligt jobb han hade. Min pappa och mamma flydde när kriget i Afghanistan började. De flydde till Iran och där jobbade min pappa på ett företag som smälte järn. Det var inget bra ställe att jobba på. Det fanns mycket farlig rök och min pappa blev sjuk. Han orkade ett tag och sen stannade hjärtat. TEXT: REZA BARBARI, SFI ODIN

Jag har två bröder och en syster. De är yngre än mig så jag är äldsta barnet i familjen. Min mamma jobbade hårt för att försörja oss barn och jobbade som städare hemma hos folk. Det gav inte så mycket pengar så hon jobbade också på landet och plockade grönsaker. Hon var både pappa och mamma för mig och mina syskon. Pengarna hon tjänade gick till att köpa kläder och mat till oss och för att betala skolavgift så att vi kunde lära oss läsa och skriva. Vi blev stora utan pappa men vi hade en mamma som var en ängel.

När jag var elva år började jag att jobba på ett kycklingslakteri. Där jobbade jag med att packa kycklingar i lådor. Efter det jobbade jag några år på ett företag som smälte gamla vattenkranar och gjorde nya. Jag råkade ut för en olycka där och fick en stor brännskada på min arm. Jag fick flytande metall på armen och det gjorde väldigt ont. Ingen hjälpte mig förutom min mamma som kom och ringde efter ambulansen.

Nu bor jag ensam i Sverige och saknar min familj mycket. Jag kämpar hårt för att min familj ska få ett bättre liv i Iran. Just nu jobbar jag som städare på Stena Line. Snart hoppas jag kunna resa till Iran och träffa min mamma och mina syskon.

ELEV-
TEXTER
om mänskliga
rättigheter

En teater blir aldrig färdig

Teater betyder olika saker för olika människor. Den finns för att få människor att tänka och känna. Frida Röhl är konstnärlig ledare på Folkteatern i Göteborg. Hon tycker det viktiga är att en teater måste vilja berätta något med sina pjäser och berättelser. Och att den ska beröra publiken.

INTERVJU: REVAN MESTO, MOHAMMED MUMIN, KIFLOM EZRA, DOLOREZA FRAHOLLI, TEDROS TEWELDE | FOTO: PATRICK SÖRQUIST

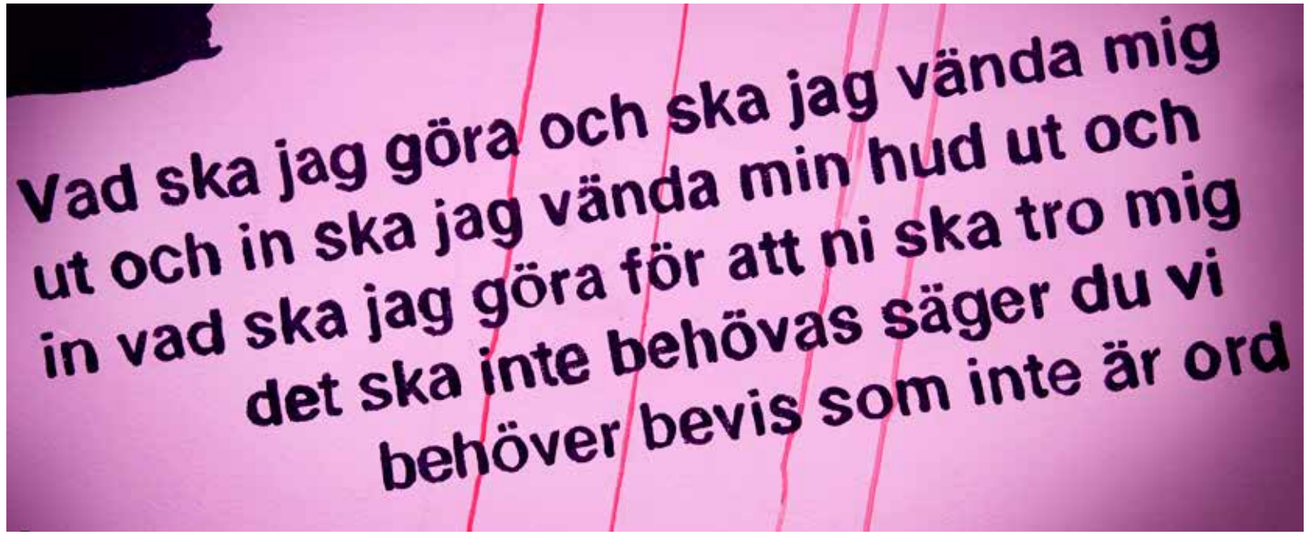

NYA ORD

PJÄS
Text som spelas på teater

BUDSKAP
Det viktigaste i något man talar eller skriver om

SCENOGRAFI
Saker som finns på en scen

Redaktionen träffar Frida Röhl i foajén på Folkteatern i Göteborg. Det är en kall dag och Järntorget täcks av tjock dimma. Vi sitter vid ett bord och Frida berättar om sitt jobb och sin teater.

– Teater är gemenskap och teater är ett lagspel. Vi är en grupp som ska göra något tillsammans. Den andra gruppen, alltså publiken, ska också uppleva något tillsammans. Jag tycker att gruppen är oerhört viktig. Att vi är kreativa tillsammans. Det viktiga för oss som teater är att ofta ställa frågan: vad vill vi berätta? Och att vi vill något med våra teaterpjäser och berättelser.

VAD ÄR SYFTET MED ATT SÄTTA UPP EN TEATERPJÄS?

– Det är olika vad vi vill med pjäsen. Ibland vill vi att publiken ska skratta. Ibland vill vi att den ska gråta. Det viktigaste är att publiken känner att man varit tillsammans och upplevt något tillsammans. När jag har spelat teater i andra länder läser publiken in andra budskap i det vi spelar upp. Det gör det väldigt spännande och ger en känsla av att man aldrig blir färdig. Att saker hela tiden kan uppfattas på olika sätt. Allt beror på vem som upplever pjäsen.

Kultur och teater hjälper oss också att förstå oss själva som människor. Vad innebär det att vara människa? Det är en svår fråga att svara på. Men på teatern försöker vi hela tiden hitta ett svar.

VAD GÖR EN REGISSÖR?

– En regissör sitter utanför och hjälper till och gör pjäsen bättre. Kommer med förslag, ändrar och rättar. Man pratar med alla. Håller koll på kläder, scenografi, ljus, manus och skådespelare. Jag ser till att alla jobbar mot samma mål.

Fördelarna med att jobba med teater är att det finns mycket skratt, tankar och en stark gemenskap. Nackdelarna är att det är dåligt betalt, osäkert och mycket stress. Det är en känslomässig berg- och dalbana. Ibland känner man sig bäst och ibland sämst.

VARFÖR TROR DU ATT KULTUR ÄR EN MÄNSKLIG RÄTTIGHET?

– Människan behöver logiska och tydliga sammanhang där vi förstår saker. Men jag tycker också att vi måste ställa andra sorts frågor. Varför drömmer vi på natten? Vad är det som händer inom oss då? Varför blir vi förälskade? Sådana frågor är viktiga. Det som skiljer oss från djuren är att vi kan tänka något som inte har hänt. Det som kallas fantasi.

VARFÖR TROR DU ATT TEATER ÄR FÖRBJUDET I FLERA LÄNDER?

– En diktatur vill till exempel bara ha människor som lyder. De vill inte ha människor som tänker och skriver fritt. Kultur kan bli farligt för regeringar och diktaturer. För det är ofta i kultur som musik, litteratur och teater som vi tänker fritt och är kreativa. I en diktatur ska det bara handla om det regimen eller diktatorn vill.

"Kultur och teater hjälper oss också att förstå oss själva som människor".

NÄR ÄR TEATER SOM BÄST?

– När teatern kan vara levande, rolig, varm och arg samtidigt. När alla känslor finns på en och samma gång. En teaterpjäs måste vi kunna tycka olika om. Publiken måste kunna prata om pjäsen när de går därifrån. Jag gillar också när publiken känner att den är inbjuden och får vara med. Då tycker jag teater är som allra bäst.

NYA ORD

FÖRDELAR
Det som är bra

NACKDELAR
Det som är dåligt

VARLDEN OCHVI.SE

Läs fler texter från sfi-elever på hemsidan **varldenochvi.se**

Varför tror du att kultur är en mänsklig rättighet?

I kultur tvingas vi att tänka efter. Ingen människa är ensam om sina tankar. I kultur som böcker och teater möter vi också andra människor och perspektiv. Ju mer vi läser desto mer tänker vi. Det tror jag är bra!

Anders Melchior, 75 år, Göteborg

Utan kultur hade alla varit likadana. En människas kreativitet är viktig. Varje person har ett alldeles eget uttryck och alla människor är påverkade av sin egen kultur.

Lilly Ekeroth, 15 år, Lund

I kulturen hittar vi universella tankar och åsikter. Den stärker människor och ger dem kraft att förändra. Jag är övertygad om att kultur är en förutsättning för demokrati.

Veronica Palm, 45 år, Stockholm

Kultur är jätteviktigt. Den gör att vi kan förstå varandra utan ord. En film är som ett språk och en bild kan säga mer än tusen ord. Med kultur blir det enklare att förstå varandra och fördomar försvinner.

Nizar Keblawi, 27 år, Malmö

I Sverige tar vi kultur för givet. Som musiker har jag spelat i många olika länder. Då har jag sett att kultur inte är en självklarhet. Att begränsa kultur gör folk okunniga. Då är det också lättare för en regering att styra människor. Att möta olika kulturer ger oss människor perspektiv på livet.

Snowy Shaw, 50 år, Göteborg

Kultur på Filippinerna

I mitt hemland har vi olika kulturer som musik, film, litteratur och teater. Det mesta av kulturen i mitt hemland handlar om teater.

TEXT: IVY CEPILLO, SFI ODIN

På teatern spelar vi musik, dansar och sjunger till filippinsk musik. Vi läser dikter och spelar olika instrument som gitarr eller trumma. Vi har ibland också en dramapresentation.

Jag tycker det är bättre därför att teater blandar musik och film. Kulturen är viktig för att man kan lära sig ett djupare språk. Teatern hjälper till så att man kan uttrycka känslor när man uppträder. Det är viktigt eftersom det är en tradition att man kan uppträda som man vill. När man läser på universitet behöver man uppträda med teater om man läser till exempel musik.

Det finns ibland musik som en del människor helst inte ska lyssna på. Det kan vara att texten inte är bra för ungdomar och speciellt barn, att höra.

Mycket dans och musik i turkmensk kultur

Kultur är väldigt viktigt för att människor ska kunna identifiera sig själva. Jag är turkmen och uppvuxen i Iran. Turkmener har sin egen kultur med musik, kläder, dans och mycket annat. TEXT: SOLMAZ GHAZIRAD, SFI ODIN

Turkmensk musik handlar ofta om gamla kulturer då det var hårdare tider för kvinnorna. Våra kläder för både kvinnor och män är handvävda och vi har fortfarande kvar de traditionella kläderna. Vi använder dem på stora fester och bröllop.

Den största delen av vår kultur är dans och musik. Den kommer från den tiden då många turkmener var shamaner. I diktatoriska länder vill de inte visa filmer som handlar om demokrati och människors rättigheter. Iran är ett av de länderna. Det finns filmer som är förbjudna till exempel de med sexuella handlingar eller halvnakna tjejer.

I Iran kan folk lyssna på olika musik eller dansa i hemmet, men de får inte göra det ute i samhället på restaurang eller allmänna platser.

Många turkmener blev dödade eller har flytt från Iran och den nuvarande regeringen. De som flydde gjorde det för att kunna bevara den turkmenska kulturen.

ELEV-TEXTER
om mänskliga rättigheter

nr 27 kultur

ELEV-TEXTER
om mänskliga rättigheter

Att behöva fly

Min mamma är en ensamstående kvinna med fem barn. När vi var små var det svårt för henne att försörja oss, för att min pappa var militär och fick aldrig hjälpa mamma med barnen.

Vi hade en liten affär och en bit mark. Alltså var det svårt med livet. Man måste betala för skolor, mat och kläder. Vi hade inte mycket pengar för att pappa var den enda som jobbade och militärer har dålig lön i Eritrea.

Jag kommer ihåg när jag var 14 år gammal. Då var det krig mellan Etiopien och Eritrea. Då hörde vi en dag att min pappa dog i kriget. Vi blev jätteledsna, speciellt mamma.

Sedan tänkte hon att det var omöjligt att vara kvar i hemlandet. Då kämpade hon för att flytta till Sverige och leva där. Nu lever hon till slut ett bra liv i Sverige med sina barn.

TEXT: ANONYM, SFI ANGERED

I många länder ljuger regeringen

Jag tycker att alla människor ska få rösta på det parti de tycker är bäst. Demokrati betyder att man får bestämma själv. Om landet har en regering som folket har valt, blir det lugnt och mycket tryggt. Man kan få bra utbildning, frihet och jobb. Det är viktigt att alla länder hanterar sin situation och skapar bättre demokrati. Om landet har rätt demokrati blir det inte krig och fattigdom. I många afrikanska länder finns inte demokrati därför att regeringen ljuger för människor, så de kan inte prata om problemen som finns i landet.

TEXT: KHADRA, SFI ANGERED

Alla måste hjälpas åt

Varje människa har ett ansvar och makt över sitt eget liv och samhället där de bor. Alla människor är födda fria och har lika värde och rättigheter. Det betyder också att alla måste ha samma rättigheter oavsett var du kommer ifrån, vilket kön eller vilken hudfärg du har. Det spelar heller ingen roll vilken religion du har. Vi måste respektera varandra och vi måste kunna säga vad vi vill och gifta oss med vem vi vill.

De viktigaste sakerna i samhället tycker jag är:

- Att hjälpa varandra
- Att förbjuda kriminalitet och korruption
- Att hälsa på varandra
- Att inte förnedra varandra
- Att ge barn en bra uppväxt

Men det allra viktigaste är att vi ska bo i ett fritt samhälle. TEXT: MOHAMED AHMED MOHAMED, SFI ODIN

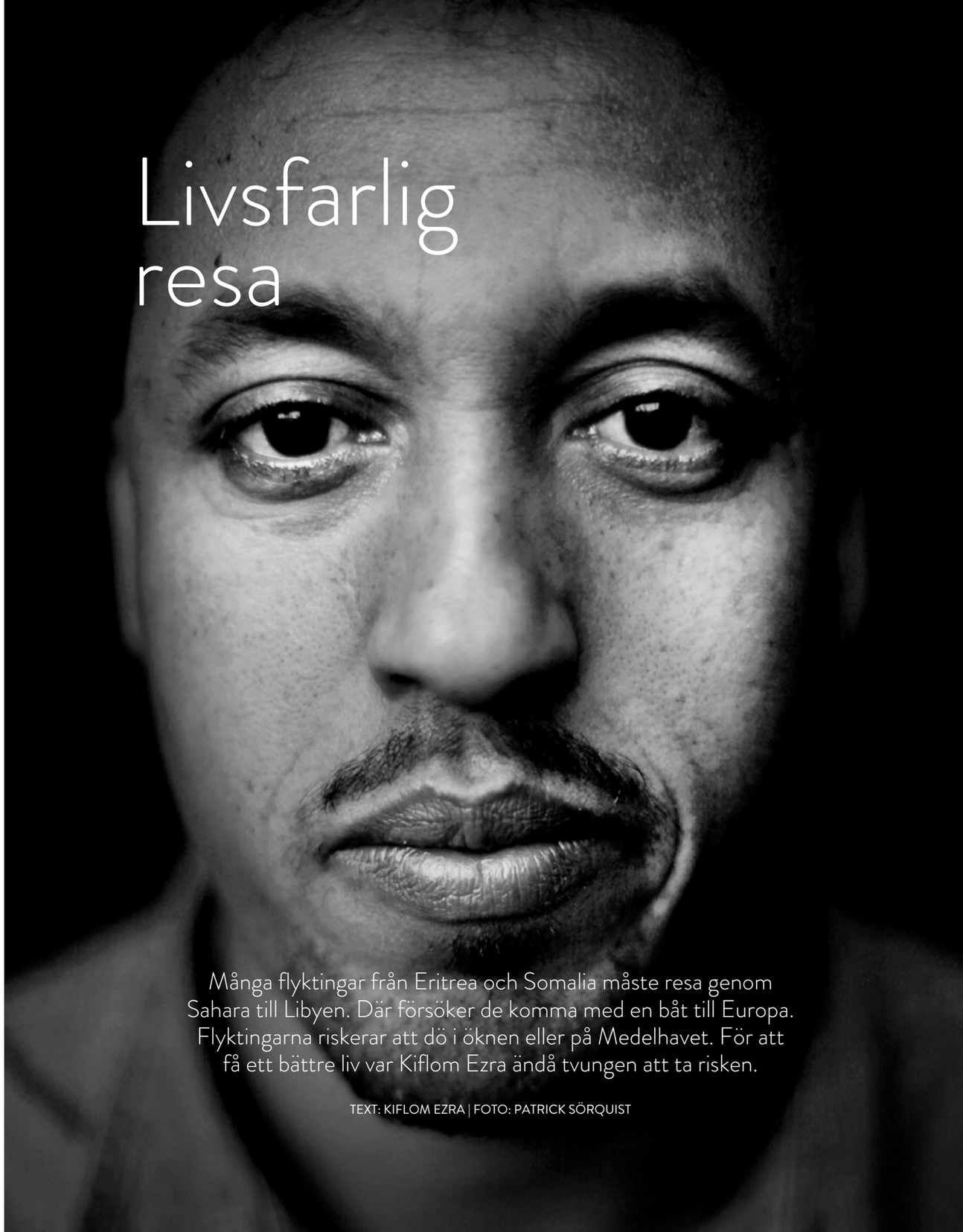

Livsfarlig resa

Många flyktingar från Eritrea och Somalia måste resa genom Sahara till Libyen. Där försöker de komma med en båt till Europa. Flyktingarna riskerar att dö i öknen eller på Medelhavet. För att få ett bättre liv var Kiflom Ezra ändå tvungen att ta risken.

TEXT: KIFLOM EZRA | FOTO: PATRICK SÖRQUIST

KIFLOM EZRA

Född: 1977 i byn Gheremi utanför Asmara.

Familj: Fru och femårig dotter.

Bor: Guldheden i Göteborg.

Bakgrund: Läst till lantbrukare och jobbat som lärare i Eritrea.

Gillar: Läsa böcker och diskutera livet med sina vänner.

Gör nu: Läser SAS G och arbetar i hemtjänsten.

Många människor från olika länder i Afrika åker till Libyen olagligt. Alla vill fortsätta till Europa för att skapa sig ett bättre liv. De lämnar sitt land för att det i många länder i Afrika är krig, brist på mänskliga rättigheter och svårt att försörja sin familj. Till exempel kommer många från Eritrea, Etiopien och Somalia. Jag gjorde resan till Europa mellan mars och maj 2015.

De flesta börjar den sista delen av resan i Sudan. Det är jättesvårt och väldigt långt att ta sig genom Saharaöknen. Om man åker direkt och inte får problem kan resan till Libyen ta sex dagar. Sahara är ett av världens varmaste områden på sommaren. Temperaturen är ofta över 45 grader. I öknen dog många bröder och systrar på grund av att de saknade vatten och blev misshandlade. Smugglarna bryr sig inte om mänskliga rättigheter och de har ingen respekt för människors liv. De kunde kasta och lämna oss precis som om vi var möbler. Speciellt när man kände sig trött eller mådde illa.

När vi åkte genom öknen sjönk bilen ner i sanden. Chauffören sade till oss att gå ner från bilen och hjälpa till att

"Smugglarna bryr sig inte om mänskliga rättigheter och de har ingen respekt för människors liv".

få loss den. Men bilen flyttade sig inte och vi kände oss väldigt trötta. Vi hade inte ätit någon mat. Plötsligt tog chauffören fram ett vapen och sköt precis bredvid mig. Om bilen inte flyttade sig skulle han skjuta en eller två personer. Alla blev rädda och vi började putta igen. Till slut kom bilen loss ur sanden.

Efter några dagar kom vi till en stad i Libyen som heter Ajdabiya. Där var jag tvungen att stanna en månad. Vi var tvåhundra personer som satt fångna i ett hus. Vi kunde inte gå ut eller se ut från byggnaden. Vi satt bara inne. Varje dag kom de och slog oss. Det fanns inte tillräckligt med mat. De gav oss lite ris två gånger om dagen. Vi mådde inte alls bra. Vi fick huvudvärk när vi ställde oss upp, eftersom vi inte hade kunnat äta någon bra mat.

Resan från Sudan till Libyen kostade 16 000 kronor. När man betalade skulle man få åka hela vägen till Libyens huvudstad Tripoli. Ofta kräver smugglarna mer betalt innan man är framme. Efter en månad i Ajdabiya åkte vi till slut vidare.

Vi åkte hela natten i en lastbil där vi var ungefär 120 personer. Alla var helt utmattade och klockan nio på morgonen kom vi fram till en liten stad. Där stannade vi fem dagar under några palmträd. Det var fruktansvärt varmt och fortfarande hade vi ingen mat och var jättehungriga. Nära platsen där vi stannat fanns många får. De åt dadlar och korn. Vi tog dadlarna från fårens mat och åt. Det var jättesvårt och vi undrade varför fåren hade bättre mat än oss. Men när vi åt dadlarna mådde vi bättre och bättre.

Vi fortsatte och åkte till staden Bani Walid. Det tog hela natten och dagen med lastbilen. Där kom det på ännu fler personer. De kom från olika länder i Västafrika, Egypten och Syrien. I Bani Walid stannade vi tre dagar. Huset vi bodde i hade inget tak och det enda de gav oss var lite pasta. När vi skulle koka

"Vi tog dadlarna från fårens mat och åt".

den fanns det ingen ved. Vi var tvungna att elda med våra kläder för att få mat.

Sista resan i Libyen gick till Tripoli. Det var jättesvårt och mycket långt eftersom vi åkte fyrtio personer i en Toyota Hilux. Det är en vanlig pickup och är inte alls gjord för så många personer. Vi var tjugo eritreaner och lika många somalier.

Vi åkte hela natten och bråkade ibland med varandra på grund av att det inte fanns någon plats. Vi hade mycket ont i knäna och benen. Vi skrek också. Då stoppade smugglarna bilen och slog oss med järnrör. Då tystnade vi. Vi kom ihåg att de inte hade någon medkänsla och att de kunde slänga oss precis som möbler. Det var en tid då jag hatade mitt liv. När jag tänker på det minnet börjar jag att gråta.

Efter den långa resan var vi helt slut när vi kom till Tripoli. Där mötte vi ännu

NYA ORD

SMUGGLARE
Person som tar människor mellan länder

MEDKÄNSLA
Att känna en annan persons sorg eller lidande

ERITREA

Folkmängd: 6 miljoner.

Yta: 117 600 km². Cirka en fjärdedel av Sveriges yta.

Huvudstad: Asmara.

Språk: Tigrinja.

President: Isaias Afwerki som styrt landet sen 1993. Inga fria val har hållits sedan dess.

Anses ha den sämsta press- och yttrandefriheten i världen.

Kallas ibland för Afrikas Nordkorea.

Den svenske journalisten Dawit Isaak har suttit fängslad i Eritrea utan rättegång sedan 2001.

"När jag såg fartyget började jag gråta. Vi blev väldigt glada och tacksamma. Nu började vi känna oss fria".

fler personer. Smugglarna hade två jättestora hus. Vi bodde där i en vecka och gömde oss i huset. Men husen var fulla och det fanns ingen plats. När vi sov låg vi på golvet och det var så trångt att det inte gick att vända sig under natten. Vi fick lite bättre mat men det var mest pasta.

Två dagar senare betalade jag ytterligare 18 000 kronor till en av smugglarna. När jag betalade skulle jag få åka över Medelhavet till Italien med båt. Det tog två veckor innan vi till slut åkte med lastbil till stränderna nära havet.

Nu blev flera personer sjuka. Eftersom vi åkte olagligt och inte fick synas, var bilen täckt. Vi fick ingen luft och avgaser kom in i bilen. Alla kände sig mycket varma och många mådde dåligt av avgaserna. Vi kunde inte stå och hade smärta i hela kroppen. Under flera dagar gjorde vi många försök att komma med båtarna men alla fick avbrytas.

Plötsligt en kväll åkte vi till hamnen igen. Jag minns att det var mycket kallt. Det hade det aldrig varit förut under resan, förutom i öknen där nätterna kan bli väldigt kalla. Till slut låg båten där. Båten som skulle ta oss till Europa. Den hade två våningar och var gjord av trä.

Vi var nästan 600 personer och smugglarna slog oss när vi skulle gå ombord. Alla var väldigt rädda och började be till Gud eftersom vi visste att många människor redan hade drunknat på Medelhavet på väg till Europa. Jag hade tur och hamnade på andra våningen och kunde få lite luft.

Efter några timmar började det komma in vatten på första våningen. Många personer fick panik och började skrika och slåss med varandra. Plötsligt hördes en helikopter och när vi åkt fem timmar kom ett stort skepp och hjälpte oss. När jag såg fartyget började jag gråta. De flyttade oss till det större skeppet och vi blev väldigt glada och tacksamma. Nu började vi känna oss fria.

"Till slut låg båten där. Båten som skulle ta oss till Europa".

Vi kom i land på Sicilien och fick mat och mediciner. Vi stannade på Sicilien i tre dagar och polisen ville ta våra fingeravtryck. Alla vägrade och vi hungerstrejkade också. Vi åkte sen till en flyktingförläggning i Catania på Sicilien. Två poliser tog mig och fem andra till chefen men vi vägrade igen. Vi ville inte lämna våra fingeravtryck. Vi sa att vi tyckte bra om Italien men att vi hade familj i andra europeiska länder.

Sen åkte jag tåg via Rom till Milano och fortsatte vidare genom Tyskland och Danmark. Efter två månaders resa kom jag till slut fram till Sverige.

SITUATIONEN I ERITREA

Mellan 2015 och 2017 ökade antalet eritreanska flyktingar i Sverige kraftigt. Det berodde på den mycket dåliga situationen i Eritrea. Många unga män och pojkar lämnade landet och en förklaring är den långa militärtjänsten. Den har blivit allt längre och kan pågå i tio år eller mer. De som är i militären får nästan inget betalt. De jobbar under slavliknande förhållanden och gör ofta tunga jobb som att bygga vägar. Det är också svårt att träffa sin familj under tiden i militären. Detta är en förklaring till att många ensamkommande barn och flyktingar från Eritrea har kommit till Sverige de senaste åren.

Många som flyr från Eritrea och andra länder tar vägen genom Sahara till Libyen. Men sedan 2017 har allt färre människor färdats över havet till Italien, framför allt från Libyen. Samtidigt har resan över havet visat sig bli allt farligare. Av de människor som lämnade Libyen steg dödssiffran till 1 av 14 människor under de tre första månaderna 2018, jämfört med 1 av 29 under samma period år 2017. Många flyktingar fastnar också i flyktingläger, bland annat i Libyen. Men i takt med att Libyen har blivit farligare har människor råkat illa ut, både när de är där och på vägen dit. Många har också blivit offer för maffian som finns i Libyen och använts som slavarbetare och liknande.

Det finns också bra nyheter i Eritrea. Sommaren 2018 blev det fred mellan Eritrea och Etiopien. Nu går det att resa mellan länderna och människor har kunnat träffa familj och släktingar igen. Många hoppas nu att detta ska göra att situationen i Eritrea förbättras.

VARLDEN OCHVI.SE

Läs fler texter från sfi-elever på hemsidan **varldenochvi.se**

ELEV-
TEXTER
om mänskliga
rättigheter

Vad betyder
MR för dig?
Grupp 30 på
Odinskolan
svarar:

... skydd av äldres rättigheter (Dalal)

... religionsfrihet (Jamila)

... rätten till demokrati (Rupali)

Viktigt att kunna försörja sig

Först och främst, vad betyder liv och att leva fritt? Jag tycker att man från början måste ha en bra hälsa, säkerhet, mat, hus, skola, yttrandefrihet och så vidare. Jag tror vi måste kunna beskriva och uttrycka vår åsikt utan våld och hot. Det är också väldigt viktigt att människor arbetar och försörjer sig och sin familj. Då kan man ha ett bra och lyckligt liv.

I mitt hemland Eritrea har vi inte rätt att säga vår åsikt. Det finns ingen privat tidning som man kan läsa eller skriva till. Vi får inte rösta för ett förslag eller på ett parti.

Nästan alla eritreaner lever med sina föräldrar även när de blivit vuxna eller gift sig. Det gör de för att det inte finns möjlighet att skaffa en egen lägenhet eller hus. Om människor börjar bygga ett hus river regeringen ofta det. Då måste de flytta tillbaka till sina föräldrar. Nästan det enda sättet att bygga ett hus är att betala mutor till de som bestämmer om tillstånd.

I Eritrea kan man ha militärtjänst i hela sitt liv. Det kan innebära att man får bygga vägar eller hus som regeringen bestämt. Man kanske bara träffar sin familj en gång om året. Lönen är dålig, bara 150 kr varje månad. Om en person har mycket pengar behöver den inte göra militärtjänst. Då träffar man en gruppchef i militären och betalar en muta till honom. Då kan man stanna hemma och vara med sin familj istället. Det är ett väldigt orättvist system.

TEXT: YONAS HABTEMICHAEL, SFI ODIN

Alla har inte samma rättigheter

Myndigheter i Sverige och andra länder behandlar inte människor lika, eftersom människor inte har samma makt och möjligheter. De som söker bostad och är arbetslösa har till exempel små möjligheter att få bostad. De som har jobb kan däremot få bostad fortare.

De flesta som bor i Sverige har ändå rättigheter, även kriminella. De har rätt till advokat och domstolen måste vara rättvis när de skriver en dom. I mitt hemland finns inte rättigheter för alla, eftersom vi inte har fungerande lagar som skyddar alla människor.

TEXT: JWAN, SFI ANGERED

Om frihet

Jag tycker att alla har rätt att tro på vad de vill. Jag tycker att alla har rätt att berätta sin åsikt eller sin idé. Vi måste förklara bättre för människor i samhället vad frihet och demokrati betyder. Vi måste få lektioner om frihet och demokrati.

Diskussion och samtal är viktigt. När man pratar med andra människor får man idéer och tankar. Det är så nya åsikter föds. Många människor tycker att det räcker med att rösta en gång vart fjärde år. Men vi måste också ta ansvar för vår röst. Vi måste vara beredda att diskutera frågor som vi är intresserade av. Det är sådana diskussioner som ger makt att påverka. Vi måste respektera alla människor och skydda alla människor som inte behandlas bra. Jag hoppas att alla människor till slut når fram till sin frihet! TEXT: OMAR AL-JLEILATI, SFI ODIN

Katalonien vill bli självständigt

I mitt hemland, Spanien finns det ett stort problem. Det finns en region, Katalonien, där många vill ha självständighet. Det finns också många som inte vill det. Situationen är lite spänd och regeringen gör ingenting för att lösa konflikten.

I oktober 2017 organiserade Kataloniens regering ett val för att bli oberoende. Spanska regeringen sa att det är förbjudet att organisera ett sådant val. Därför beordrade spanska regeringen att polisen skulle förhindra att valet hölls. Polisen slog då till mot de som skulle rösta.

I valet röstade 2 286 217 personer (43% av Kataloniens befolkning) och resultatet var 90,2% av rösterna till förmån för Kataloniens självständighet. Alltså deklarerade den katalanska presidenten Carles Puigdemont Kataloniens självständighet som en republik.

Efter det satte regeringen de politiker som organiserade valet i fängelse. Även presidenten hamnade i fängelse eftersom han deklarerade Kataloniens självständighet. En del av dem är i fängelse sedan oktober 2017 och några flydde till andra länder. Den spanska regeringen aktiverade också en lag för att kontrollera Kataloniens självständighet. De tvingade fram ett nytt val för att välja en ny katalansk regering. Återigen vann Carles Puigdemont. Till slut är regeringen mer öppen för dialog men accepterar inte självbestämmanderätt för Katalonien.

Självbestämmanderätt är en grundläggande princip för mänskliga rättigheter. Det handlar om folks rätt att bestämma sin politiska status. Ofta är det etniska eller religiösa minoriteter som vill ha självbestämmanderätt. Det kan vara för att en majoritet diskriminerar eller förföljer dem.

Principen om självbestämmande har ändrats över tid men internationell rätt erkänner fortfarande den som en grundläggande mänsklig rättighet.

TEXT: GEMMA BOSCH, SFI ODIN

ELEV-
TEXTER
om mänskliga
rättigheter

Vad betyder
MR för dig?
Grupp 30 på
Odinskolan
svarar:

... respekt mellan människor (Zlatka)

... ingen rasism (Jamila)

... frihet att leva (anonym)

Lyssna på åsikter du inte tycker om

Från att ha känt sig utanför som barn, till att bli förespråkare för yttrandefrihet. Elisabeth Åsbrink har tagit vägen via Egypten och sin judiska bakgrund för att kunna landa tryggt i livet. Nu vill hon lära oss att aktivera demokratin.

INTERVJU: SOLMAZ GHAZIRAD | FOTO: PATRICK SÖRQUIST

VARFÖR ENGAGERAR DU DIG I DEMOKRATI OCH DET FRIA ORDET?
– Det fria ordet är väldigt viktigt. Jag är författare och då är det fria ordet en förutsättning. Jag är också journalist och då måste jag kunna skriva vad jag vill.

När jag var ung hade jag svårt att hitta min identitet. Jag kände mig som en främling mina första 22 år. Jag ville vara blond som de flesta andra i Sverige. Min mamma var från England och min pappa var jude från Ungern. Min pappa överlevde förintelsen av en slump och lyckliga omständigheter. Sen flydde han från Ungern 1956 när Sovjetunionen invaderade landet.

"Vi måste vara vaksamma på att grundläggande saker kan försvinna. När de gör det kan också helt andra åsikter och tankar dyka upp hos oss människor".

Väldigt tidigt hade jag en känsla av att demokrati är bättre än diktatur. I många länder kan man till exempel dö för att man är jude. En viktig händelse i mitt liv inträffade när jag var 22 år. Då blev jag bjuden till staden Sohag i Egypten. En kvinna jag hade träffat var lärare på universitet där och ville att jag skulle lära hennes elever engelska.

Första frågan jag fick från studenterna glömmer jag aldrig. De frågade om man gifter sig av kärlek eller pengar i Sverige. Jag förklarade att jag kan gifta mig av kärlek. Jag kan arbeta, ha rätt till mina pengar och nästan ha samma lön som en man. Mitt liv som kvinna blev väldigt tydligt för mig då. Jag insåg att jag hade helt andra möjligheter än studenterna och att det var viktigt att ta tillvara på de möjligheterna.

I Sverige tar vi ofta många saker för givet. Men när våra grundläggande behov som mat, vatten, trygghet och frihet försvinner är det lätt att saker förändras.

Vi måste vara vaksamma på att grundläggande saker kan försvinna. När de gör det kan också helt andra åsikter och tankar dyka upp hos oss människor.

VAD ÄR DEMOKRATI FÖR DIG?
– Att varje människa ska ha en möjlighet att säga vad de vill och kunna leva vilket liv de vill.

HUR SER DU PÅ FN:S MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER?
– Det dokumentet är intressant. Det skapades 1948 efter andra världskriget. Tidigare fanns det liknande tankar i franska och amerikanska deklarationer. Men det fanns inga universella rättigheter för alla människor. De skapades för att undvika det som hände under andra världskriget. Jag ser deklarationen som en slags grund för vår moral oavsett religion, etnisk tillhörighet eller nation. Sen är de rättigheterna inte perfekta. Till exempel finns det inget i de rättigheterna som handlar om homosexuellas rättigheter.

NYA ORD

FÖRUTSÄTTNING
Händelse till grund för något

FRÄMLING
En person man inte känner

SLUMP
Resultat av något man inte vet ska hända

TA TILLVARA
Ta hand om något

GRUNDLÄGGANDE
Något som har stor betydelse

UNIVERSELL
Något som gäller utan undantag

MORAL
Uppfattning av vad som är rätt eller fel

ELISABETH ÅSBRINK

Född: 1965 i Göteborg.

Yrke: Journalist, debattör och författare.

Bor: Stockholm och Köpenhamn.

Har varit redaktör för boken Handbok för demokrater. En samling texter om hur vi kan underlätta demokratin i samhället.

EN TEXT I BOKEN HANDBOK FÖR DEMOKRATER HANDLAR OM ATT VI IBLAND MÅSTE VARA OBEHAGLIGA. VARFÖR ÄR DET VIKTIGT ATT VARA OBEHAGLIG I EN DEL SITUATIONER?

– Vi människor är flockdjur och går i grupp. Man är rädd för att avvika från gruppen. Vi gör som gruppen gör. Men gruppen är inte alltid god eller bra. Så varje enskild människa har ett eget ansvar för att stå upp för sig själv och andra. Man måste gå emot gruppen ibland om något inte känns rätt.

Respekt är också en viktig sak för mig. Jag respekterar den människa som vågar lyssna på åsikter som man inte tycker om. Om man ska vänta tills man är modig så händer inget. Vi måste våga stå upp för saker även om det är obehagligt.

"Vi behöver lägga bort telefonerna och se varandra".

EN DEL MÄNNISKOR TYCKER ATT DET GAMLA SVERIGE ÄR PÅ VÄG ATT FÖRSVINNA OCH ÄR RÄDDA FÖR FRAMTIDEN. VAD TROR DU DE ÄR RÄDDA FÖR?

– Jag tror att Sverige håller på att ändra sin identitet som land. När jag växte upp för trettio år sedan fanns en tanke att vi var en homogen nation med homogen befolkning. Nu går vi igenom en period där vår självbild ändras. Om 20 år kanske Sverige ser sig som ett invandrarland. Precis som Kanada och USA. En del säger att det är spännande och en del tycker det är skrämmande. Den stora rädslan tror jag är att välfärden har förändrats. 1983 var det som mest jämställt i Sverige. Det var minst skillnad i lön och så vidare. I början av 1990-talet blev det en ekonomisk kris i Sverige. Detta gjorde att den socialdemokratiska regeringen sålde ut mycket av allmännyttan, alltså de bostäder som ägs av kommunen. Även andra viktiga saker i samhället började ägas privat. Sen fortsatte den borgerliga regeringen med samma sak. Detta i kombination med en ekonomisk kris gör ibland att folk blir rädda och känner sig otrygga.

Jag tror att det kommer att ta ett tag för människor att vänja sig vid att Sverige och många delar av världen håller på att förändras. Sen tror jag att de flesta snart vänjer sig vid att samhället i Sverige har ändrat sig lite.

"Vi måste våga stå upp för saker även om det är obehagligt".

VILKET ÄR DINA BÄSTA TIPS TILL OSS MÄNNISKOR FÖR ATT SKYDDA DEMOKRATIN?

– Att vi ska se varandra i ögonen. Även de du inte känner. Småprata lite med varandra. Vi behöver lägga bort telefonerna och se varandra. Tänka att just nu delar vi det här gemensamma utrymmet. Då kan vi aktivera demokratin. Det är viktigt att existera tillsammans med dem som vi inte tycker samma sak som. Människor måste respektera varandra. Att vi ser våra olikheter med respekt.

NYA ORD

OBEHAGLIG
Något som inte känns bra

AVVIKA
Tycka eller göra något som inte andra gör

HOMOGEN
Något som är likadant

SJÄLVBILD
Hur man ser på sig själv

JÄMSTÄLLT
Likhet mellan till exempel man och kvinna

AKTIVERA
Sätta igång

VARLDEN OCHVI.SE

Läs fler texter från sfi-elever på hemsidan **varldenochvi.se**

ELEV-TEXTER
om mänskliga rättigheter

Vad betyder MR för dig?
Grupp 30 på Odinskolan svarar:

... att människor får snabb vård när de blir sjuka (Carl & Dalal)

... att få leva i ett fredligt land i lugn och ro (Jamila)

... fri tillgång till sann information (Youssef)

Förståelse och tolerens

I Sverige finns ett demokratiskt system som är härligt för oss som kommer från länder med diktatur. Människor som bor i ett samhälle måste hjälpa till och ta hand om varandra. Det finns mycket skillnader och likheter mellan invandrare och svenskar. Jag tycker att man inte ska tänka på hudfärg, religion, kultur eller språk. Man har inte problem med andra människor när man har respekt för varandra. Människor ska förstå religiösa och juridiska rättigheter. I ett demokratiskt land måste man kämpa för att behålla det systemet. Detta så att människor kan hjälpa samhället på olika sätt.

En dag träffade jag och min man vår granne som var jätteledsen. Hon hade problem med en svensk granne i tvättstugan. Vår granne en hade inte bokat tid och tvättade på fel tid. Hon flyttade till Sverige för några månader sedan och hon visste inte exakt vilka regler som finns här. Min man förklarade att hon hade fel och inte den svenska grannen. Vi gick och pratade med grannen och förklarade problemet. Vi var båda ledsna och glada för att det bara var ett missförstånd mellan de två. Nytt land, nya lagar och ett nytt samhälle kan vara svårt för invandrare i början. Vi var glada för att vi kunde lösa problemet mellan grannarna.

Detta tycker jag är viktigt, för att om vi hjälper varandra blir det lättare att ha ett fritt och bra samhälle. Förståelse och tolerans gör att vi lättare accepterar att vi är olika som människor. Om vi lär våra barn detta så förstår de att det är viktigt att hjälpa varandra och visa solidaritet. På så sätt blir detta en stor hjälp för hela samhället.

TEXT: SOLMAZ GHAZIRAD, SFI ODIN

Vi kan påverka politiken i Sverige

Jag kommer från Somalia och där finns bara religionen islam. Jag har aldrig vuxit upp med en annan religion eller kultur. Första gången jag mötte en annan kultur och religion var när jag bodde i Etiopien. Även i Sverige finns många olika kulturer och religioner.

I Sverige är det tillåtet att säga och att tro på vad man vill. Man kan själv påverka Sveriges politik genom att rösta och vi har religionsfrihet. Men i Sverige och andra EU-länder har en arbetsgivare rätt att förbjuda anställda att bära religiösa kläder och symboler. Detta kan påverka många personer som tillhör en religion.

I många länder är det inte tillåtet att prata om politik eller säga sin åsikt. Om man gör det så kommer polisen att fängsla dig. Människor får bara säga saker som är bra för de som styr landet. Man får bara ha en religion. Om det finns andra människor som tror på en annan religion kan de bli kränkta, retade eller misshandlade.

I framtiden hoppas jag att alla människor är stolta över Sverige och att människor i andra länder kan utöva sin religion utan problem.

TEXT: MOHAMED MUMIN, SFI ODIN

Ingen yttrandefrihet i Eritrea

I ett demokratiskt land har man rätt att uttrycka sig fritt. Man har också rätt att säga till en politiker att det finns något som man tycker är bra eller inte är bra. Man har rätt att tro på kristendom, islam eller buddhism. Vi har rätt att välja vilket parti som ska styra landet. I mitt hemland Eritrea kan man inte säga något till en politiker, eftersom de skulle gripa dig och sätta dig i fängelse. Därför vill ingen i Eritrea säga något till en politiker.

Jag var i Libyen i en månad innan jag kunde komma till Sverige. Det var jättesvårt att leva där. I Libyen har många personer som ville fly till Europa dött, eftersom många libyer hatar svarta personer och kristendomen. När jag var i Libyen våldtog de många flickor. När de våldtog flickorna kunde vi inte prata med dem, eftersom de hotade att döda och tortera oss. Jag hoppas att de som fortfarande är kvar i Libyen snart kan lämna landet. TEXT: ANONYM, SFI ODIN

Hela tiden var man glad

Jag bor i Göteborg sedan sju år tillbaks. Ibland drömmer jag mig tillbaka till mitt gamla hus i Kabul. Jag saknar mina släktingar och mina grannar väldigt mycket. Vi hade ett ganska stort hus med stor trädgård i Kabul. Varje år odlade vi grönsaker och många blommor runt huset. Det fanns olika fruktträd i trädgården. Hela tiden var man glad.

Men det är krig i Afghanistan nu. Människorna kan inte leva bekvämt och bestämma över sitt liv och man kan inte vara glad. De är mycket trötta på grund av kriget. Jag hoppas kriget i Afghanistan slutar snart. Då kan jag åka tillbaka och träffa mina släktingar och mina kompisar.

TEXT: SHAHNAZ, SFI ANGERED

Jämställdhet i Kamerun

Jag kom till Sverige för sex år sedan. Under dessa år har jag märkt en jättestor skillnad på rättigheter mellan kvinnor och män i Sverige och mitt hemland Kamerun.

I Kamerun är en man mer värd än en kvinna. Till exempel är en kvinna mest bra till jobb i hemmet och föda barn. Sen är hon inte med och bestämmer om viktiga frågor i samhället och inte i familjen heller. En man har bättre jobb och högre lön. Han bestämmer över familjen, han kan vara gift med flera fruar lagligt och mycket annat.

I Sverige däremot är det tvärtom. En kvinna har lika mycket makt som en man eller till och med mer rättigheter än en man. Det tycker jag är bra för att skydda kvinnor mot farliga män. Jag tror att regeringen i Kamerun inte vill förbättra lagen för sin egen egoistiska skull. I Sverige lever män och kvinnor jämställt för att demokrati är rätt för alla, och alla är med och bestämmer.

Med jämställdhetsarbete kan man bygga en bra framtid och en bättre miljö.

TEXT: CLAUDELE LAURE BRÜDE, SFI ANGERED

ELEV-TEXTER
om mänskliga rättigheter

Vad betyder MR för dig?
Grupp 30 på Odinskolan svarar:

... viktiga för alla människor, men de respekteras inte i många länder (Cinthia, Mariana, Tamara)

... rätten till en bostad (Carl)

... att vi alla är lika inför lagen (Deka, Shafici, Ikran)

ELEV-TEXTER
om mänskliga rättigheter

Vad betyder MR för dig?
Grupp 30 på Odinskolan svarar:

... rätten att lära sig (Jamila)

... att man har arbetsmoral (Karo)

Stoppa våldet mot kvinnor

I många länder tvingas många män och kvinnor att gifta sig och skaffa barn mot sin vilja. Alla vuxna män och kvinnor har rätt att gifta sig och skaffa barn utan att tvingas till det. Det är väldigt svårt att förstå grunden till detta problem. Jag tror det är hedersrelaterat. Om vi vill lösa problemet så fort som möjligt tycker jag att vi ska satsa på att utbilda kvinnorna. De måste få mer utbildning och möjlighet att försvara sina rättigheter mot männen. Jämställdhet är ett mål i sig och också en förutsättning för en långsiktig och demokratisk utveckling.

Jämställdhet uppnås när kvinnor och män, pojkar och flickor har lika rättigheter och samma makt att själva forma sina liv. Kanske är det kultur, tradition, krig, dålig utbildning och fattigdom som är grunden till att detta inte är en självklarhet överalltMännen tror att de är starkare än kvinnorna och tvingar dem att stanna hemma.

Vi måste stoppa det här problemet nu. Somalia har drabbats av alla sorters konflikter till exempel inbördeskrig och terrorism. Terrorister tvingar kvinnorna att gifta sig när de är tonåringar och deras familj kan inte vägra. Om de vägrar kommer de att hamna i ett oändligt straff. Orsakerna till den diskriminering som drabbar flickor och kvinnor är många. Många familjer tycker inte att det är värt att investera i sina flickor, eftersom de ska gifta in sig i en annan familj. Men idag utvecklas det somaliska samhället. Många länder och regioner är på väg att nå målet och göra så att det finns rättvisa mellan män och kvinnor.

TEXT: MOHAMMED MUMIN, SFI ODIN

Demokrati viktigt men svårt

Demokrati handlar både om att lyssna på vad andra tycker och att själv uttrycka sina åsikter. Alla i samhället kan säga vad de tycker. Demokrati är rättvist för alla. Det är viktigt men svårt.

Bengt Göransson, som har varit minister i Sveriges regering sa: ”Minoriteten måste respektera majoritetens beslut, men majoriteten får inte förtrycka minoriteten ”.

I mitt hemland är det inte så. Politiska ledare säger att de ska bygga vårdcentraler, skolor, vägar och så vidare, men de gör ingenting. Det finns också mycket korruption.

Många människor ger sina liv i kampen för demokrati. Demokrati är viktigt men jag är rädd för personer som har makt i mitt hemland. De kidnappar och gör hemska saker mot barn och de skrämmer människor.

Men det finns också många bra människor i mitt land. Jag hoppas att de alla kommer att samarbeta för att se till att landet går framåt.

TEXT: ANONYM, ANGERED

Hårda regler i Kina

Mitt hemland Kina är ett stort land. Där bor fler människor än i något annat land. Reglerna och det politiska systemet är hårda. Om en familj har flera barn och föräldrarna inte kan ta hand om dem kan det bli problem. Folk vill leva i ett fritt samhälle. Och ha mänskliga rättigheter att leva efter. När det gäller politik i mitt land så kan ofta inte vanligt folk vara med och rösta. Anledningen är att i Kina har de vanliga människorna ingen makt.

TEXT: YAMEN XIANG, SFI ODIN

Ta ansvar som individ

För att upprätthålla demokratin i ett land behövs det att alla har lika rättigheter. Det viktigaste är att människor respekterar varandra och att det finns ansvar, solidaritet, värdighet och att vi kan vara olika. Det är viktigt att man tar sitt ansvar som individ och röstar och stödjer demokratin. Det kan vi göra genom att rösta när det är val. Då kan demokratin utvecklas. Om demokrati inte finns måste alla människor protestera. Vi måste kämpa för våra mänskliga rättigheter och för en bättre framtid.

TEXT: MARIJANA DIMAC, SFI ODIN

Att förlora sina barn

En kvinna som var 21 år hade två döttrar. Första dottern var bara nio månader när hon togs ifrån henne. Dottern heter Elnaz och hon känner inte sin mamma längre. Den yngsta dottern Dorsa var ett år och två månader när hon blev tvungen att lämna sin mamma. Detta för att föräldrarna skiljde sig. Dorsas pappa var en dålig person som var narkoman. Han hade inte bostad, jobb eller pengar. Mamman blev hemlös efter skilsmässan.

Barnen fick inte bo med sin mamma efter skilsmässan. Pappan fick vårdnaden om barnen. Mamman kämpade men domaren och lagarna förstod inte mammans känslor. Hon förlorade vårdnaden om sina barn och blev mycket ledsen och förtvivlad. Efter fyra månaders kamp kunde hon träffa sin dotter igen. Men enligt domstolen bara sex timmar i veckan. Om mamman haft pengar och mutat domaren kunde hon fått vårdnaden om sina döttrar. Hon förstod då att pengar har mycket makt i många länder. I Iran har kvinnor inte lika starka rättigheter som män. Efter några månader började mamman därför att arbeta.

Dorsas liv med sin styvfarmor var inte bra. Hon var då en flicka som gillade att leka med dockor och var beroende av sin mamma. Men de kunde inte träffas mer än sex timmar i veckan. Dorsa är nu elva år och bor långt bort från sin mamma.

Dorsa och Elnaz är mina döttrar och jag flyttade till Sverige för två år sedan. Jag och mina barn har en lång och tragisk historia bakom oss. Allt tack vare iranska religösa traditioner och lagar som kan köpas för pengar. I många länder spelar kultur och religion ofta stor roll för frihet och rättvisa mellan kvinnor och män. TEXT: EN UTSATT KVINNA, SFI ODIN

ELEV-TEXTER
om mänskliga rättigheter

Vad betyder MR för dig?
Grupp 30 på Odinskolan svarar:

”Jag vill leva i fred, ett liv i frihet” (Asaad)

”Jag kommer från ett land där det inte finns yttrandefrihet. Människor från Kurdistan är förtryckta” (Karo)

”Män och kvinnor ska ha samma rättigheter” (Adam)

världen&vi

En tidning av och för elever med svenska som andraspråk

VÄRLDEN&VI
ABF Vux
Odinsgatan 17
411 03 Göteborg
varldenochvi.se

ABF VUX

ABF Vux är ett kompetensutvecklingsföretag som erbjuder vuxenutbildning och arbetsmarknadsinsatser. Allt med utgångspunkt i samhällets behov. Målet är att vår verksamhet ska leda till jobb eller fortsatta studier för våra deltagare.

Vi bedriver utbildningsverksamhet på uppdrag av kommuner inom:

- SFI
- Grundläggande och gymnasial vuxenutbildning
- Yrkesutbildning för vuxna
- Yrkeshögskoleutbildning på uppdrag av MYH
- ABF Jobb, en del av ABF Vux, erbjuder omställningsstöd samt tjänsten Stöd och matchning via Arbetsförmedlingen

Läs mer på: abfvux.se